

ŠOLA za MIR

EIP SLOVENIJA

URESNIČEVANJE VZGOJNEGA NAČRTA ŠOLE
21 kratkih aktivnosti učiteljicam in učiteljem v pomoč

Tematski dosjeji št. 4
izbrala in uredila:
Alenka Elena Begant

URESNIČEVANJE VZGOJNEGA NAČRTA ŠOLE

21 kratkih aktivnosti učiteljicam in učiteljem v pomoč

izbrala in uredila: Alenka Elena Begant

Tematski dosjeji št.4, letnik V.

Maribor, 2007.

Urednica zbirke: Alenka Elena Begant

Lektoriranje: Aleksander Begant

Oblikovanje in prelom: Goran Radinović

Izide samo v e-obliki na naslovu: www.eip-ass.si/publikacije

Kontakt:

EIP Slovenija – Šola za mir, Robičeva 9, 2341 Limbuš

tel: 02 46 11 585

solazamir@eip-ass.si

www.eip-ass.si ali www.eip-cdv.si

ŠOLA za MIR

EIP SLOVENIJA

URESNIČEVANJE VZGOJNEGA NAČRTA ŠOLE
21 kratkih aktivnosti učiteljicam in učiteljem v pomoč

Tematski dosjeji št. 4
izbrala in uredila:
Alenka Elena Begant

Kazalo

Uvodna beseda	5
1. Vodenje slepega	7
2. Pismo imam za vse tiste	7
3. Domišljajska puščica	7
4. Govoreča palica	8
5. Učimo se drug od drugega	8
6. Jezna imena	8
7. Kdo ali kaj sem jaz, kdo ali kaj smo mi?	9
8. Domine z lastnimi telesi	9
9. Kakšno je tvoje mnenje?	9
10. Stroj	10
11. Mi in oni	10
12. Klobuk	10
13. Uničimo strah	11
14. Govoreči krog	11
15. Moja čutila in jaz	11
16. Krog želja	12
17. Pralni stroj	12
18. Ustvarjanje razrednih pravil	13
19. Biti človeško bitje	14
20. Vsi so enaki	14
21. Kolikšna je temperatura otrokovih pravic na vaši šoli?	15

Uvodna beseda

Nastanek pričujočega izbora aktivnosti s področja učenja človekovih pravic, ki je namenjen predvsem razrednikom, je spodbudila uvedba novitete v našem šolskem zakonu, imenovane »vzgojni načrt šole«.

Učitelji/ce in strokovni delavci/ke že dalj časa zagovarjamo nujnost večjega poudarka na vzgoji, še posebej v osnovnem šolstvu. In vendar lahko vzgojni načrt šole nekaterim šolam predstavlja popolno novost, drugim pa le formalizacijo poti, po kateri že dolgo hodijo. Veliko slovenskih šol je namreč že dalj časa zelo aktivnih na področju učenja otrokovih in človekovih pravic ter skozi redno delo ali različne projekte pozitivno spreminjajo svojo klimo in kulturo.

Učenje človekovih pravic predstavlja temelj vsakega vzgojnega načrta, saj po svoji vsebini in mandatu zaobseže ter poveže vse vzgojno-izobraževalne vsebine s spretnostmi in odnosi. Pravice in iz njih izhajajoče odgovornosti posameznika/ce (učenca/ke, učitelja/ice, starša) ter institucije (družine, šole, države) so osnova, iz katere lahko raste uspešno vzgojno-izobraževalno delo.

Učimo o, za in skozi človekove pravice ter odgovornosti. O njih se bomo poučili, jih spoznali in ubesedili. Napisali svoje ali razredne ali šolske pravice in odgovornosti. Za pravice bomo delovali tako, da jih bomo spoštovali drugim, in bomo obenem vestno izvrševali lastne dolžnosti. Skozi človekove pravice in odgovornosti bo v šoli potekalo vse naše sodelovanje, naše sobivanje z »drugim«. Vse naštetu seveda velja tako za učence/ke, kot za učitelje/ice in vodstvo šole.

Da bi lahko tako delovali, se moramo učitelji/ce (še posebej pa razredniki/razredničarke) seznaniti z metodami sodelovalnega in

izkustvenega učenja, ki tvorijo jedro tovrstne vzgoje. In kako bi se lahko tega bolje lotili/e, kot pa s samo izkušnjo?

Izbrane aktivnosti so povzete iz različnih virov. Nekatere vam bodo poznane, saj ste se z njimi srečali/e v znanih priročnikih ali projektnih gradivih. Aktivnosti, ki so povzete po priročniku OZN »Teaching Human Rights« pa so prvič prevedene v slovenščino. Zelo vesela bom, če se boste odzvali na pričujoči izbor in napisali svoj komentar. Še posebej pa se veselim vaših izkušenj in predlogov, ki bi jih radi delili z drugimi. Pišete mi lahko na solazamir@eip-ass.si in vaše pismo bo zagotovo prebrano!

Veliko novih izkušenj vam želim ob prenašanju teorije v prakso,

*Alenka Elena Begant, prof. svetn.
predsednica EIP Slovenija – Šole za mir*

1. Vodenje slepega

Otroci se razvrstijo v pare. Enemu v paru zavežite oči in drugi naj ga vodi po prostoru. Vodi ga lahko z besedami, rokami, enim prstom ipd. Nato zamenjata vlogi. Po končani aktivnosti se lahko pogovarjate o medsebojnem zaupanju, prijateljstvu, igrah in prostem času.

(Povzeto po A.Bregant, B.Primc, K. Pfeifer, R.Frankovič: Moje pravice – didaktični pripomoček za učenje otrokovih pravic. EIP Slovenija – Šola za mir, Maribor, 2003.)

2. Pismo imam za vse tiste...

V krog postavite en stol manj, kot je otrok. Otroci posedejo. Tisti/a brez stola reče: »Pismo imam za vse tiste, ...ki imajo črne copate!« Vsi s črnimi copati morajo zamenjati stole, oseba na sredini pa mora izkoristiti priložnost in sestiti na prost stol. Kdor ostane brez stola, prinese naslednjo pošto. Otrok brez stola naj izbere neko skupno značilnost, nekaj, kar imajo radi, ali nekaj, kar si želijo. Na koncu igre se pogovorite o tem, koliko skupnega imajo.

(Povzeto po A.Bregant, B.Primc, K. Pfeifer, R.Frankovič: Moje pravice – didaktični pripomoček za učenje otrokovih pravic. EIP Slovenija – Šola za mir, Maribor, 2003.)

3. Domišljajska puščica

Predstavljaljaj si, da si puščica, ki leti visoko v nebo. Izstrelil te je velik lok. Letiš preko hiš, zelo visoko. Drsiš hitro, odločno in zanesljivo. Pot te vodi preko gozdov, rek in hribov. Kje bi rad pristal? Otroke povprašamo, kje so v domišljiji pristali.

(Povzeto po: A.Uranjek: Sprostitutvene igre za vrtec in šolo. Svetovalni center za otroke, mladosnike in starše, Ljubljana, 1995)

4. Govoreča palica

Kdor ima v rokah govorečo palico, ima posebno moč, da lahko govori. Vsi drugi pa imajo posebno moč, da ga lahko poslušajo. Palico si otroci podajajo v krogu. Če kdo ne želi govoriti, palico preprosto poda naslednjemu. Vsak naj pove, kaj se mu je zanimivega zgodilo v tem tednu, lahko pa se pogovarjate tudi o kateri drugi temi, ki si jo izberete skupaj z učenci/učenkami.

(Povzeto po: Prvi koraki – metodični priročnik za poučevanje človekovih pravic. AI Slovenije, 1990.)

5. Učimo se drug od drugega

Na roditeljskem sestanku naj vsak starš napiše na listek, kaj lahko nauči starše drugih otrok v razredu in kaj bi rad/a, da ga starši drugih naučijo. Pogovorite se o njihovih željah in ponudbah. Starše lahko na sestanku seznanite tudi s katero od otrokovih pravic in odgovornosti, oni pa naj vas naučijo, kako polepšati razred.

(Povzeto po A.Bregant, B.Primc, K. Pfeifer, R.Franković: Moje pravice – didaktični pripomoček za učenje otrokovih pravic. EIP Slovenija – Šola za mir, Maribor, 2003.)

6. Jezna imena

Učenci in učenke naj posedejo v krog in vsak naj pove svoje ime na čim bolj jezen način, na primer tako, kot ga pove njegova/njena mama, oče, učiteljica ali kdo drug, kadar je jezen nanj/o. Tisti/tista, ki to želi, lahko tudi pove, kako se pri tem počuti.

(Povzeto po A.Bregant, B.Primc, K. Pfeifer, R.Franković: Moje pravice – didaktični pripomoček za učenje otrokovih pravic. EIP Slovenija – Šola za mir, Maribor, 2003.)

7. Kdo ali kaj sem jaz, kdo ali kaj smo mi?

Iz papirja različnih barv izrežite svetne liste. Vsak naj si vzame nekaj listov in na vsakega napiše po en odgovor na vprašanje. »Kdo ali kaj si?« Nato se učenci/učenke združijo v skupine po štiri in se pogovorijo o tem, kaj imajo skupnega, in v čem se razlikujejo. Na plakat nalepijo vse cvetne liste in tako dobijo razredno identiteto.

(Povzeto po A.Bregant, B.Primc, K. Pfeifer, R.Frankovič: Moje pravice – didaktični pripomoček za učenje otrokovih pravic. EIP Slovenija – Šola za mir, Maribor, 2003.)

8. Domine z lastnimi telesi

Nekdo v skupini naj pove svoji značilnosti, npr.: »Na levi strani sem dekle, na desni pa imam dva brata.« Domine se lahko začnejo pokrivati. Dva člana/članici skupine primeta dekle za levo oz. desno roko in si izmislita novi lastnosti za svoji prosti roki. Igra traja toliko časa, dokler krog ni sklenjen in so vsi igralci/domine povezani med sabo.

(Povzeto po: Vsi drugačni, vsi enakopravni – vzgojno-izobraževalni priročnik. IDC Sveta Evrope, 1998.)

9. Kakšno je tvoje mnenje?

Štiri stene razreda poimenujte DA, NE, NE VEM in RAD BI NEKAJ POVEDAL/A. Le-te predstavljajo štiri različna mnenja učencev/učenk o neki stvari. Postavite jim vprašanje ali trditev (npr. »Ali mladi poznamo svoje pravice in odgovornosti?« ali »V razredu se dobro počutim.«) in jim recite, naj se postavijo k tisti steni, ki pomeni njihov odgovor. Tisti/e, ki se postavijo k četrti steni, lahko svoj odgovor tudi utemeljijo, ostali morajo molčati, lahko pa zamenjajo prostor, če želijo.

(Povzeto po A.Bregant, B.Primc, K. Pfeifer, R.Frankovič: Moje pravice – didaktični pripomoček za učenje otrokovih pravic. EIP Slovenija – Šola za mir, Maribor, 2003.)

10. Stroj

Eden izmed učencev/učenk se postavi v sredino prostora in začne izvajati določen gib in zvok nekega stroja. Gib in zvok nenehno ponavlja. Drugi se mu postopoma pridružujejo in dodajajo svoje zvoke in gibe. Ko so vključeni vsi, so oblikovali nov stroj z različnimi zvoki, gibi in ritmi. Aktivnost je lahko izhodišče za pogovor o strpnosti, spoštovanju in sožitju.

(Povzeto po A.Bregant, B.Primc, K. Pfeifer, R.Frankovič: Moje pravice – didaktični pripomoček za učenje otrokovih pravic. EIP Slovenija – Šola za mir, Maribor, 2003.)

11. Mi in oni

Na velik plakat narišite krog. Okoli kroga naj učenci/učenke napišejo čim več pridevnikov, ki opisujejo, kako otroci vidijo starše. Znotraj kroga naj napišejo čim več pridevnikov, ki opisujejo, kako straši vidijo sami sebe. Na roditeljskem sestanku zaprosite starše, da naredijo podobno aktivnost o otrocih. Primerjajte oba plakata.

(Povzeto po A.Bregant, B.Primc, K. Pfeifer, R.Frankovič: Moje pravice – didaktični pripomoček za učenje otrokovih pravic. EIP Slovenija – Šola za mir, Maribor, 2003.)

12. Klobuk

Na list papirja narišite obraz. Zraven oči napišite najlepše, kar ste kdajkoli videli, zraven ušes, kaj najraje poslušate, zraven nosu napišite najljubši vonj in zraven ust najljubši izrek. Papir oblikujte v klobuk. Klobuk si postavite na glavo – to je sedaj vaša osebna izkaznica. Naj vas nekdo drug predstavi razredu.

(Povzeto po A.Bregant, B.Primc, K. Pfeifer, R.Frankovič: Moje pravice – didaktični pripomoček za učenje otrokovih pravic. EIP Slovenija – Šola za mir, Maribor, 2003.)

13. Uničimo strah

Vsem učencem/učenkam razdelimo listke papirja in naj naje napišejo, česa se bojijo. Listke nato uničijo – zmečkajo, poteptajo ali raztrgajo in tako simbolično uničijo strah.

(Povzeto po A.Bregant, B.Princ, K. Pfeifer, R.Franković: Moje pravice – didaktični pripomoček za učenje otrokovih pravic. EIP Slovenija – Šola za mir, Maribor, 2003.)

14. Govoreči krog

Posedite v krog z učenci/učenkami. Učitelj/ica pove enega ali več nedokončanih stavkov (npr. »Kar imam najraje pri sebi je...«, »Rad/a bi postala...«, »Moja najljubša zabava je...«, »Dobro se počutim, kadar...«, »Žalosten/žalostna sem, kadar...«, »Upam, da...«) in učenci/učenke ga vsakič drug za drugim dopolnijo. Poslušanje drugih brez prekinjanja je zelo pomemben del te igre. Učenec/učenka na vrsti je lahko tiho, če ne želi dopolnjevati stavka.

(Povzeto po: Teaching Human Rights – Practical activities for primary and secondary schools. United Nations, New York and Geneva , 2004.)

15. Moja čutila in jaz

Učenci lahko v krogu ali v obliki igre vlog predstavijo, kako jim čutila – dotik, vonj, vid, sluh in okus - pomagajo (npr. »Vid mi pomaga, da lahko...«). Stavke lahko po potrebi tudi spremenite v npr. »Kljub temu, da ne vidim (dobro/skoraj nič), sem še vedno jaz in lahko...« če so v razredu učenci/učenke s posebnimi potrebami. Učenci/učenke lahko tudi »izzumijo« orodja, ki bi jim pomagala občutiti/videti/slišati/vonjati/okušati bolje, jih nato opišejo, narišejo ali odigrajo.

(Povzeto po: Teaching Human Rights – Practical activities for primary and secondary schools. United Nations, New York and Geneva , 2004.)

16. Krog želja

Učenci posedejo v krog in izžrebajo listke z željami, ki jih nato dopolnjene glasno povedo. Aktivnost lahko izvajate tudi v manjših skupinah ali v dvojicah. Želje se začenjajo z: »Če bi lahko bil/a katerakoli žival, bi bil/a _____ zato, ker...« Namesto žival lahko uporabite tudi npr. ptica, insekt, cvetlica, drevo, kos pohištva, glasbeni inštrument, zgradba, avto, ulica, mesto, država, igra, film, hrana, pijača ali barva. Aktivnost je namenjena spodbujanju samozavesti.

(Povzeto po: Teaching Human Rights – Practical activities for primary and secondary schools. United Nations, New York and Geneva , 2004.)

17. Pralni stroj

Učence/učenke razporedite v dve vzporedni vrsti, ki sta obrnjeni druga proti drugi. Nato naj vsak učenec/učenka iz enega konca med vrstama »skozi pranje« na drug konec. Naloga v vrsti stoječih je, da vsakega /o mimoidočega/o potrepljajo po ramenu, mu/ji stisnejo roko in mu/ji ob tem povedo kaj vzpodbudnega, hrabrilnega ali pohvalnega. Rezultat vsakega »pranja« je vesel in sijoč učenec oz. učenka. Še bolj zabavno je, če vsak dan pošljete samo enega ali dva posameznika/ce skozi pranje ob začetku ali ob koncu pouka/ure.

(Povzeto po: Teaching Human Rights – Practical activities for primary and secondary schools. United Nations, New York and Geneva , 2004.)

18. Ustvarjanje razrednih pravil

Razredna pravila lahko ustvarite na več načinov, npr. s pomočjo možganske nevihte ali tako, da manjše skupine predstavijo predloge in se o njih plenarno razpravlja v razredu.

Učenci/učenke lahko tudi sestavijo seznam vsega, kar bi si v razredu želeli in zagotovo bo nastal zelo dolg seznam. Nato naj iz seznama izberejo tisto, za kar menijo, da je res nujno potrebno. Tako bodo dobili seznam »razrednih potreb«. Na tem seznamu naj nato označijo tiste potrebe, za katere menijo, da imajo kot člani/ce družbe »pravico« do uresničitve le-teh. Svoj izbor naj utemeljijo in po konsenzu razreda naj napišejo seznam svojih »razrednih pravic«.

V naslednji učni uri poudarite pomen odgovornosti in naj po seznamu pravic sestavijo še seznam »razrednih odgovornosti«, kjer bo vsaka »pravica« parafrazirana v »odgovornost« (npr. »Vsak se ima pravico počutiti varnega v razredu« postane »Vsak je odgovoren za to, da ne užali ali kakorkoli drugače ogroža drugih v razredu.«) Kom se vsi strinjajo z vsebino obeh seznamov naj obesijo na vidno mesto v razredu.

Tekom šolskega leta se bo dogajalo, da bodo učenci/ke ali učitelj/ica prekršili določila obeh seznamov, ali pa bo prišlo do konfliktnih situacij, ker razredna pravila morda ne bodo povsem v skladu s pravili drugih učiteljev. V vseh takšnih primerih se je dobro zateči k razredni debati in čeprav je doseganje razrednega konsenza o možni rešitvi dolgotrajna pot, ki zahteva veliko potrpljenja, razmisleka, občutka in smisla za pogajanja, jo je vredno vsakič prehoditi, saj je sam proces izredno dobra učna izkušnja demokracije za vse učence.

(Povzeto po: Teaching Human Rights – Practical activities for primary and secondary schools. United Nations, New York and Geneva , 2004.)

19. Biti človeško bitje

Na kateder postavite običajen predmet (npr. narobe obrnjen koš za smeti) in razredu povejte, da je to bitje iz vesolja, ki je izredno radovedno in se predvsem zanima za obliko življenja na zemlji, ki se imenujejo »ljudje«. Učenci/ke naj pomagajo obiskovalcu spoznati, kaj nas dela človeške. Po aktivnosti se lahko pogovorite o tem, kaj pomeni biti človek/človeški in kakšna je razlika med tem in zgolj bivanjem oz. preživetjem.

(Povzeto po: Teaching Human Rights – Practical activities for primary and secondary schools. United Nations, New York and Geneva , 2004.)

20. Vsi so enaki

Vsakemu v razredu dajte po en kamenček ali kak drug običajen predmet. Vsi razdeljeni predmeti naj bodo iste vrste (npr. kamenčki, krompir, jabolka). Nato učence/ke zaprosite, naj si svoj premet res dobro ogledajo in se z njim »spoprijateljijo«. Nekaj učencev/učenk naj svoj predmet predstavi razredu in morda pove zgodbo o tem, kako star/mlad je ta predmet, kakšne občutke ima, kako je dobil svojo obliko, ipd. Nato vse predmete poberite v veliko vrečo in premešajte. Naloga vsakega je, da si iz kupa spet poišče svoj predmet. Pogovorite se o tem, kako se nam tudi neznanı ljudje morda na prvi pogled zde vsi enaki, ko pa jih pobližje spoznamo ugotovimo, da smo vsi različni, posebni in enkratni; da imamo različne življenjske zgodbe, da pa smo vsi lahko prijatelji, če to želimo. Aktivnost pomaga razbijati stereotipe (npr. vsi kamni so trdi, hladni in nezanimivi). Če boste za aktivnost uporabili sadeže, se lahko na koncu ure z njimi posladkate.

(Povzeto po: Teaching Human Rights – Practical activities for primary and secondary schools. United Nations, New York and Geneva , 2004.)

21. Kolikšna je temperatura otrokovih pravic na vaši šoli?

To je aktivnost, ki jo lahko izvajate vsak mesec ali pa le enkrat na semester. S to aktivnostjo bodo učenci/ke lahko sproti vrednotili, kako se na vaši šoli spoštujejo in varujejo otrokove pravice. Ali so le te zgolj na papirju ali pa učenci in delavci šole dejansko živimo v duhu spoštovanja otrokovih pravic? Rezultate ankete lahko zbira vsak učenec individualno in vrednoti svoje lastno delo za spremembe. Lahko pa se analiza opravlja skupinsko, npr. v razredu ali v šolskem otroškem parlamentu. V tem primeru so rezultati analize na voljo vsem. Anketa je zmeraj anonimna.

Po vsakem merjenju temperature se lahko z učenci pogovorite in skupaj ugotovite kaj na vaši šoli predstavlja največji problem in kaj bi lahko storili, da bi se problem začel reševati.

NAVODILA ZA MERJENJE TEMPERATURE OTROKOVIH PRAVIC NA MOJI ŠOLI

Preberite vsako trditev in na črto ob številki vpišite oceno, kako točna je določena trditev za vašo šolo. Na koncu seštejte točke, in tako določite skupno oceno za vašo šolo.

OCENJEVALNA LESTVICA

1 – ne/nikoli 2 – redko 3 – pogosto 4 – da/vedno

- _____ 1. V naši šoli so otroci varni.
- _____ 2. Naša šola omogoča enak dostop vsem posameznikom, tudi invalidni otroci lahko pridejo do vseh prostorov naše šole.
- _____ 3. Če se skregamo, skušamo spore rešiti brez nasilja in s sodelovanjem.
- _____ 4. Spoštujejo moj zasebni prostor in zasebno lastnino, nihče mi ne brska po moji garderobni omari in šolski torbi.
- _____ 5. V naši šoli so vsi otroci, učitelji in drugi delavci lepo sprejeti, ne glede na to od kje prihajajo in kako premožni so.
- _____ 6. Vsi otroci na naši šoli imajo v šolskem dnevu ustrezen čas za počitek.
- _____ 7. V šoli sem tudi jaz soodgovoren/a za to, da drugi posamezniki nikogar ne obravnavajo kot manjvrednega in da se vsi v šoli dobro počutimo.
- _____ 8. Tudi jaz imam možnost sodelovati pri odločanju v našem razredu.
- _____ 9. V šoli smo vljudni, prijateljski in lepo ter brez žaljivk govorimo drug z drugim.
- _____ 10. Kdor je obdolžen neprimerne vedenja ali ravnanja, velja za nedolžnega, dokler mu krivda ni dokazana.

- _____ 11. Naši starši radi prihajajo v šolo in se nam pridružijo pri različnih aktivnostih.
- _____ 12. Na naši šoli zdravo jemo, redno hodimo na zdravstvene preglede in obiskujemo zobozdravnika.

TEMPERATURA MOJE ŠOLE JE _____

SKUPNA MOŽNA TEMPERATURA = 48 STOPINJ OTROKOVIH PRAVIC = NA VAŠI ŠOLI SE OTROKOVE PRAVICE SPOŠTUJEJO IN VARUJEJO

(Povzeto po: Evropska konvencija o človekovih pravicah, izhodišča za učitelje. Svet Evrope, 2001.)

EIP Slovenija – Šola za mir
Robičeva 9
2341 Limbuš
Slovenija

www.eip-ass.si

www.eip-cdv.si

solazamir@eip-ass.si

DŠ: 79332285, TRR: 04515-0000493850

EIP Slovenija – Šola za mir je nevladna, neprofitna humanitarna organizacija, ki kot del EIP International uživa posvetovalni status pri OZN – Visokem komisarju človekovih pravic, UNESCO, Svetu Evrope in Organizaciji afriške enotnosti.

Financira se zgolj iz članarin, donacij in namenskih projektnih sredstev. Vsak vaš prispevek bo uporabljen za promocijo učenja človekovih pravic.